

OBNOVA

ČASOPIS ZA KULTURU, DRUŠTVO I POLITIKU

BROJ 11
TEMA BROJA:
RAT

ZAGREB, KOLOVOZ 2019.

SLIKA NASLOVNICE

Ante Brešić pl. Mikulić, doctorandus hist. art., mag. art.

Baština rata, ulje na platnu, 40 x 40 cm

OBNOVA

Časopis za kulturu, društvo i politiku

NAKLADNIK

Udruga „Obnova“

Ogranak Matice hrvatske u Velikoj Gorici

ZA NAKLADNIKA

Marko Paradžik

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Marko Paradžik

VODITELJ UREDNIŠTVA

Marin Sabolović

UREDNIŠTVO

Goran Dejanović

Davor Dijanović

Edin Muftić

UREDNIK RUBRIKE „UMJETNOST“

Ante Brešić Mikulić

TAJNIK UREDNIŠTVA

Nikolina Rodić

ZNANSTVENI ODBOR

dr. sc. Krunoslav Brčić-Kostić, Institut Ruđer Bošković

doc. dr. sc. Tado Jurić, Hrvatsko katoličko sveučilište

prof. dr. sc. Stipe Kutleša, Institut za filozofiju

doc. dr. sc. Petar Tomev Mitrikeski, Fakultet filozofije i religijskih znanosti

RECENZENTI

doc. dr. sc. Krešimir Bušić

prof. emeritus Tihomir Hunjak

doc. dr. sc. Danijela Lucić

LEKTURA

Tihana Pšenko Miloš

GRAFIČKI DIZAJN, PRIJELOM I PRIPREMA ZA TISAK

Zvonimir Džoić

FOTOGRAFIJE UZ ČLANKE VEZANE UZ TEMU BROJA

Delimir Hrestak

(fotografije Stalnog postava Domovinskog rata Bjelovar)

Privatna arhiva Mile Ćuka i Josipa Lucića

TISAK

Tiskara Zebra

ISSN

1849-0697

MREŽNE STRANICE

www.obnova.com.hr

E-POŠTA

casopis.obnova@gmail.com

Autori

Dominik Andreić ..... dominik.andreic@gmail.com
Ante Brešić Mikulić, mag. art., (doktorand) .... ante.b.m@hotmail.com
Davor Dijanović ..... davor.dijanovic@gmail.com
Tomo Hunjak, BSc..... hunjaktomo@gmail.com
Borna Kuri, student informatike ..... borna.kuri@gmail.com
Nera Meštrović, mag. arch., mag. ling. .... nera.mestrovic@gmail.com
Edin Muftić, mag. hist..... eddin.muftic@gmail.com
Marko Paradžik, mag. iur. (doktorand)..... theodorospara@gmail.com
Marko Rajić, bacc. hist..... marko1raic@gmail.com
Marin Sabolović, mag. geog. (doktorand) ..... marinsabolovic@net.hr
Ivan Trogrlić, student povijesti..... trogrlic.ivan@gmail.com
Mario Tomas, mag.hist. .... mariotms1@gmail.com
Antonio Karlović ..... karlovic2202@gmail.com
Marko Mustić, student sociologije ..... marko.mustic@gmail.com
Josip Vdović, mag. hist..... josip.vdovic@hotmail.com
Tomislav Smoljan, mag. theol..... tsmoljan@hotmail.com
Zrinka Bušić ..... zrinkabusic@gmail.com
Antun Lešić mag. educ. philol. croat. et. hist. .... antun.lesic@gmail.com
Mate Vodarević
Veronika Paradžik ..... veronika.paradzik@gmail.com

SADRŽAJ

Riječ uredništva 8

RADOVI VEZANI UZ TEMU BROJA

Metafizika rata u misli Juliusa Evole..... 14

MARIO TOMAS

Razgovor s umirovljenim generalom Josipom Lucićem..... 24

MARKO PARADŽIK

„Temelji visoke ratne umjetnosti“ 39

IVAN TROGRLIĆ

Razgovor s generalom Milom Ćukom..... 50

MARIN SABOLOVIĆ

Prikaz knjige Davora Marijana „Domovinski rat“..... 58

DOMINIK ANDREIĆ

Problematika muzeologije i muzeografije Domovinskoga
rata s posebnim osvrtom na privatne zbirke 73

MARIN SABOLOVIĆ

Rat u Mutanabbijevoj poeziji..... 87

EDIN MUFTIĆ

Ratna biografija krvavog baruna:
Roman von Ungern-Sternberg..... 99

BORNA KURI

Zemljopisno-strateške osobine
fortifikacijskoga sustava Vallo Alpino
na hrvatskom primjeru – kompleks Zvoneća..... 110

NERA MEŠTROVIĆ

Komparativna analiza teorije partizanskoga ratovanja
Franje Tuđmana i Carla Schmitta 119

MARKO PARADŽIK

Razgovor s dr. sc. Mirkom Bilandžićem 131

TOMO HUNJAK

Novi hladni rat Sjedinjenih Američkih Država
i Ruske Federacije 141

DAVOR DIJANOVIĆ

RAZNO

Prikaz knjige Feliksa Konecznyja – „Raznolikost
civilizacija“ 177

MARKO RAIČ

Prikaz knjige Kazimira Katalinića „Od poraza do pobjede:
Povijest hrvatske političke emigracije
1945. – 1990.“ 184

MARKO PARADŽIK

UMJETNOST

Dekonstrukcija Kronosa 190

ANTE BREŠIĆ PL. MIKULIĆ (COMES)

KNJIŽEVNOST

Slutnja 196

KAPISTRAN

Vojnik	197
MATE VODAREVIĆ	
Nevjernici.....	202
MARKO MUSTIĆ	
Noćna stvorenja	203
MARKO MUSTIĆ	
Rat.....	204
JOSIP VDOVIĆ	
Otpor	206
TOMISLAV SMOLJAN	
Terorist.....	206
TOMISLAV SMOLJAN	
Praznodušje.....	207
ANTUN LEŠIĆ	
Dečki	207
ANTUN LEŠIĆ	
Z i J.	208
ZRINKA BUŠIĆ	
Zvonku:	209
ZRINKA BUŠIĆ	
„Teta Veronika“	210
VERONIKA PARADŽIK	
Mrak.....	211
ANTONIO KARLOVIĆ	

RIJEČ UREDNIŠTVA

Poštovani čitatelji,

poznavajući istraživanje rata na ovim prostorima, multidisciplinarnost i interdisciplinarni pristup objedinjeni u jednoj publikaciji vrlo je rijetka pojava. No svjetska praksa, koju bi usputno valjalo preslikati na budućnost istraživanja rata u Hrvatskoj, pokazala je kako se rat može proučavati prožimajući različita znanstvena polja od filozofije, književnosti i povijesti umjetnosti preko psihologije, sociologije do povijesti i geografije. Upravo takav pristup može doprinijeti onome čemu mnogi od nas teže, a to je revitalizacija hrvatske nacionalne biti i zajedništva, koji su svoj vrhunac doživjeli u obrambenom Domovinskom ratu, okupljenih oko ideje o samostalnoj i neovisnoj državi pod cijenu vlastitog zdravlja i života, gdje je ljudski život bio tek žrtva za nadzemaljsko, vješto opisano u sintagmi za „oltar Domovine“, a to je Hrvatska.

U današnjem svijetu žednom pacifista govoriti o Hrvatima kao ratničkoj naciji možebitno nije poželjno, ali meritorno bismo učinili povijesnu nepravdu i bilo bi više nego neobično govoriti o kontekstu rata, a pritom ne spomenuti hrvatsko srednjovjekovno kraljevstvo i dinastijske sukobe, ratna umijeća srednjovjekovne ratne mornarice, njezinih okretnih brodova i neretvanskih gusara, konjanike i pješake, uskoke, haramije, graničare i husare, pukovnije husara u francuskoj vojsci Napoleona I. Bonapartea, bokeljske mornare, serežane i domobrane i velike vojskovođe Pavla I. Šubića, Petra Kružića, Bernardina Frankopana, Petra Berislavića, Hrvoja Vukčića Hrvatinića, Nikolu barona Jurišića, Nikolu Šubića Zrinskoga, Marka Mesića, Luku Ibrišimovića, Adama Franju Burića, Josipa Jelačića, Svetozara Borojevića od Bojne. Ratnu svakodnevicu, ili njezino priželjkivanje, ako se to tako strogo može nazvati, redovito su pratila književna djela od Gundulićeva „Osmana“, Marulićevih „Molitve suprotive Turkom“ i „Judite“, opere „Nikola Šubić Zrinski“ Ivana pl. Zajca proslavljene po Markovićevoj domoljubnoj pjesmi „U boj, u boj“ te suvremena Krležina antiratna djela, ali s vrlo konciznim opisima ratnih nedaća „Hrvatski bog Mars“, odnosno novela „Tri domobrana“, „Baraka Pet Be“ i „Bitka kod Bistrice Lesne“. Hrvatske su vojnike redovito pratile budnice poput Mihanovićeve „Horvatske domovine“, Livadićeve „Još

Hrvatska ni propala“, do domobranskih narodnih pjesama Drugoga svjetskoga rata „Ja sam junak iz doline“, „Podravino moja mila“ itd.

Kapaciteti promišljanja mladih suradnika Časopisa u ovom su broju izašli izvan hrvatskih granica proučavajući brojna djela različitih znanstvenih grana, interpretirajući talijanske mislioce, arapske pjesnike, austrijske nadvojvode, ali naravno, nezaobilazno, ne zaboravivši obrambeni Domovinski rat koji je prikazan različitim pristupima, s naglaskom na njegovim sudionicima u razgovorima. Vrlo zanimljiv i jedinstven pristup analize književnoga opusa arapskoga pjesnika Mutanabbija prikazao je Edin Muftić. Književnost u ratu stoga nije rijetka pojava, sasvim suprotno, ona redovito prati slavne junake i bitke, svu tragediju i ponos rata, možda najbolje opisana u pokliču, koji je prilog radu, o „prkosnom životu i časnoj smrti“. Filozofski pristup ratu opisan je u analizi opusa talijanskoga filozofa Juliusa Evole, njegovim razmatranjima o vjerskim pohodima antičkoga Rima, križarskih ratova i džihadu, ali i suvremenoj formi rata, koju je u radu proveo Mario Tomas, sad već tradicionalno proučavajući Evolin lik i djelo. Ivan Trogrlić opisuje i interpretira priručnik austrijske carske vojske „Temelji visoke ratne umjetnosti“ nadvojvode Karla Habsburškog koji opisuje taktiku i logistiku potrebnu za uspješno vođenje rata, ali i analizu stanja u oružanim snagama Austrijskoga Carstva, pregled fortifikacijskih sustava i bitaka, naglašavajući potrebu za reformom vojske. Nastavno na vojskovođe Borna Kuri u biografiji krvavog baruna Romana Feodorovicha von Ungen-Stenberga daje kronološki pregled života konzervativnoga ratnoga heroja Prvoga svjetskoga rata rođenoga u Njemačkoj, vojnoga službenika Ruske vojske i pobornika mongolsko-kineskoga carstva. Tema velikoga rata obrađena je i u radu arheologinje Nere Meštrović koja opisuje fortifikacijski sustav Vallo Alpino građen na granici Italije s Francuskom, Švicarskom, Austrijom i Jugoslavijom, posebno se osvrćući na obilježje fortifikacijskoga sustava Zvonec.

Marko Paradžik je u radu „Komparativna analiza teorije partizanskoga ratovanja Franje Tuđmana i Carla Schmitta“ obradio temu partizanskoga ratovanja i time spojio strani i domaći pogled na jedan specifičan oblik ratovanja.

Obrambeni Domovinski rat obrađen je u razgovoru s umirovljenim general-pukovnikom Milom Čukom, osobnim čuvarom prvoga hrvatskoga predsjednika Franje Tuđmana koji kasnije postaje njegov pobočnik, a potom i zapovjednik Prvoga hrvatskoga gardijskoga zбора,

postrojbe zadužene za zaštitu predsjednika Republike Hrvatske. U razgovoru su otkriveni brojni nepoznati, a vrlo zanimljivi detalji i anegdote, opisan je sam predsjednik, što je dalo drukčije svjetlo na danas ponovno aktualan lik Franje Tuđmana. Marko Paradžik razgovarao je s umirovljenim generalom zbora Josipom Lucićem, dotaknuvši se uloge vrhovnoga zapovjednika u obrambenom Domovinskom ratu, pristupanju obrani Republike Hrvatske od prvih sukoba na Plitvicama do vojno-redarstvenih operacija s kojima je oslobođen okupirani teritorij Republike Hrvatske. Razgovor otkriva i poslijeratni angažman u Hrvatskom generalskom zboru, u braniteljskim udrugama i ulogu generala Lucića u sportu. Prikaz knjige Davora Marijana „Domovinski rat“ donosi Dominik Andreić. U ocjeni djela autor prikaza navodi kako su, s vojno-povijesnoga stajališta, vrlo koncizno istaknute bitke i bojišta u kojima su sudjelovale hrvatske oružane formacije te ocjenjuje kako je to djelo neizbježna literatura za sve istraživače, nastavnike i studente. Muzeologija i muzeografije artefakata proizašlih iz Domovinskog rata opisani su u radu koji obrađuje problematiku oskudnoga broja muzejskih postava i naglašava nužnost osnivanja jedinstvenoga vojnoga muzeja, čija se realizacija čeka desetljećima, uzdajući se u svjetsku praksu osnivanja vrlo atraktivnih i povijesno vrijednih muzejskih koncepta.

Suvremene geopolitičke teme pod nazivom „Novi hladni rat“ obradio je Davor Dijanović s aktualnom problematikom američko-ruskih odnosa i novom vrstom ratovanja fokusiranom na diplomaciju, medijske propagande, energiju, ali i dalje tradicionalno i na vojsku. Tomo Hunjak razgovarao je s dr. sc. Mirkom Bilandžićem o aktualnim temama međunarodne i nacionalne sigurnosti, terorizmu, krizama, uključujući i aktualnu migrantsku krizu, ali i nacionalno jedinstvo koje smo ponovno, nakon ratnih godina, pokazali nakon uspjeha hrvatske nogometne reprezentacije.

Radovi nevezani uz temu broja odnose se na prikaze pravnika Marka Paradžika i povjesničara Marka Raića. Paradžik je u prikazu knjige Kazimira Katalinića „Od poraza do pobjede: Povijest hrvatske političke emigracije 1945. – 1990.“ apostrofirao povijesni značaj hrvatske emigracije i borbe za ideju hrvatske države geografski vrlo daleko s naglaskom na južnoameričke receptivne države u kojima hrvatski emigranti i danas, nakon više desetljeća, i dalje djeluju. Marko Raić napisao je prikaz knjige „Raznolikost civilizacija“ poljskoga

autora Felixa Konecznya, usporedivog s velikim Oswaldom Spenglerom u vidu filozofije povijesti.

Cjelina o umjetnosti obuhvaća pregled likovnoga ciklusa magistra umjetnosti Ante Brešića Mikulića „Dekonstrukcija Kronosa“, njegov tehnički opis, koncept temeljen na Kronu – grčkom božanskom utjelovljenju vremena – povezujući povijesnu kroniku filozofske misli s ikonologijom lika. Autor na koncu opisuje djela nazvana „Aristokracija“, „Timokracija“, „Oligarhija“, „Demokracija“ i „Tiranija“. Broj zatvara književnost, od proze pisane pod pseudonimom sukladno proglasu iz osmoga broja časopisa imamo djelo „Slutnja“, autora koji se nazvao „Kapistran“ po svecu koju se borio s Turcima te je pokopan u Hrvatskoj, i tematski prikladan tekst „Vojnik“ autora Mate Vodarevića. Poeziju u ovom broju piše nekoliko starih autora kao što su Antonio Karlović („Mrak“), Marko Mustić („Nevjernici“, „Noćna stvorenja“), Josip Vdović („Rat“) i nekoliko novih autora: Tomislav Smoljan („Otpor“, „Terorist“), Antun Lešić („Praznodušje“, „Dečki“) i naposljetku Zrinka Bušić, nećakinja Zvonka Bušića, s dvije intimne pjesme („Z. i J.“, „Zvonku“). Uz navedene pjesme tu je i pjesma Veronike Paradžik, kćeri Ante Paradžika, pod naslovom „Tetka Veronika“, posvećena ženi koja je proljećarima nosila hranu u zatvor nakon što su došli pod udar komunističkoga režima.

S obzirom na to da je dosta gore navedenih radova iz književnosti tematski vezano uz ovaj broj časopisa, valja se vratiti na početak i konstatirati kako bi započeti bilo koje djelo o ratu, a ne citirati Konfucijeva suvremenika, vojskovođu i mislilaca rata Sun Tzua, bilo kao otići u Rim, a ne vidjeti Petra (*videre Petrum*). Jednako tako bilo bi vrlo neodgovorno analizirati i interpretirati kulturu, društvo i politiku u Hrvatskoj, a da se pritom ne obradi rat kao sociološki fenomen, ovoga puta s posebnim naglaskom na obrambeni Domovinski rat jer, kako piše Sun Tzu u 6. stoljeću prije Krista:

...rat je od životne važnosti za državu; to je područje u kojem se rješava biti ili ne biti; to je staza koja vodi u sigurnost ili propast. (Ili »jer je (bojno polje) mjesto gdje se rješava pitanje života i smrti (a rat) put da se ostane živ ili propadne«.) Stoga je nužno dobro ga proučiti...

Marin Sabolović,
voditelj Uredništva časopisa „Obnova“

*»Rat je, bratjo, rat junaci,
Pušku hvataj, sablju paši,
Sedlaj konjče, hajd pješaci,
Slava budi, gdi su naši!«
Buči bura, magla projde, —
Puca zora, tmina bježi, —
Tuga mine, radost dojde, —
Zdravo slobost, — dušman leži!
Veseli se, tužna mati,
Padoše ti verli sini,
Ko junaci, ko Horvati,
Ljaše kervcu domovini!*

Ulomak iz pjesme Antuna Mihanovića „Horvatska domovina“

TEMA BROJA

RAZGOVOR S GENERALOM MILOM ČUKOM

Razgovarao Marin Sabolović¹

Mile Ćuk umirovljeni je general pukovnik Oružanih snaga Republike Hrvatske. Rođen je 1961. godine u Rami, BiH. Osnovnu školu završio je u Rovišću, srednju u Bjelovaru, a Fakultet prometnih znanosti u Zagrebu, gdje je stekao zvanje diplomiranoga inženjera prometa. Polaznik je prvoga naraštaja Ratne škole „Ban Josip Jelačić“ i MPRI programa za visoke časnike. Po proglašenju samostalnosti Republike Hrvatske 1991. godine postaje djelatnik Ministarstva unutarnjih poslova i voditelj osiguranja predsjednika Republike Hrvatske, a iste je godine postao načelnik centra Službe za zaštitu ustavnoga poretka (SZUP) Bjelovar do rujna 1992. godine kada postaje pobočnikom predsjednika Republike Hrvatske. Dužnost pobočnika obnašao je do 1994. godine kada započinje s projektom osnutka Prvoga hrvatskoga gardijskoga

---

1 mag. geog. Vukovarska 9, Bjelovar, voditelj Stalnog muzejskog postava Domo-
vinskog rata Bjelovar, Trg Stjepana Radića 9

zboru. Njegov je idejni začetnik i prvi zapovjednik do umirovljenja. Godine 1995. postaje ravnateljem stožera Ureda za nacionalnu sigurnost kao koordinator svih sigurnosnih službi u Republici Hrvatskoj za osiguranje štice osoba i objekata. Umirovljen je 2002. godine u činu generala pukovnika Oružanih snaga Republike Hrvatske. Odlikovan je medaljom „Bljesak“, medaljom „Oluja“, medaljom „Ljeto 95“, Spomenicom domovinske zahvalnosti, Spomenicom Domovinskog rata, Redom Hrvatskog trolista, Redom bana Josipa Jelačića, Redom Ante Stračevića s danicom i Redom kneza Domagoja s ogrlicom.

Generale Ćuk, zahvaljujem na razgovoru za 11. broj časopisa Obnova. Umirovljeni ste general Oružanih snaga Republike Hrvatske, pobočnik predsjednika Republike Hrvatske, zapovjednik Hrvatskoga gardijskoga zbora, ali s početka osobni čuvar dr. sc. Franje Tuđmana u vrijeme kada je Republika Hrvatska bila san koji je tek trebao postati stvarnost. Kako ste stupili u kontakt s Tuđmanom, kako ste postali osoba od njegova povjerenja?

U vrijeme stvaranja ideje o samostalnoj i neovisnoj, prije svega demokratskoj Hrvatskoj, njezin idejni začetnik Franjo Tuđman bio je osoba koja je definitivno trebala osiguranje. Razlozi za moje ustoličenje na mjesto njegova čuvara višebrojni su, počevši od službi bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, pritom mislim na Udbu i KOS, koje su radile svoj posao, a koji se najbolje očitovao u likvidacijama Hrvata u emigraciji i bojazni od takvog scenarija pa do iskustava vezanih uz Tuđmanovu disidentsku prošlost koja su ukazivala na to da bi Tuđman mogao postati metom. Naravno, na to mjesto morao sam doći preporukom. Ne znam tko me je predložio, ali kako je u to vrijeme konačno aktivirana hrvatska emigracija, vjerujem tim kanalima. Naime, moj bratić Josip Ćuk bio je predsjednik mladeži Hrvatskoga oslobodilačkoga pokreta i ta koordinacija između hrvatskoga iseljništva vjerojatno je poveznica, iako se o tom procesu nisam kasnije raspitivao. Govorimo o ljetu 1989. kada sam u konačnici pozvan, sjećam se nedjelje ujutro u 10 sati, i taj isti dan postavljen na mjesto čuvara Franje Tuđmana, a svoj sam posao obavljao u Nazorovoj ulici gdje je smještena njihova obiteljska kuća.

Zbog čega sam izabran ne znam, ali vjerujem da je moja životna priča imala utjecaja. Naime, ranije sam imao negativnih iskustava s Udbom kao dobar dio Hrvata koji su iz različitih razloga uhićeni i osuđeni, moja je krivica dobila svoj naslov 1987. poznatom konstrukcijom o oružanoj pripremi za rušenje samoupravnoga poretka SFRJ. Skupina

od 19 ljudi među kojima sam bio i ja optužena je za organizaciju spomendana skupine „Feniks“, tzv. „Bugojanske skupine“, a zapravo se radilo tek o jednoj zabavi koja nije imala veze sa spomenutom optužbom, zbog čega sam osuđen na tri godine zatvora i dvije uvjetno. Kasnije sam saznao da je među nama bio i suradnik Udbe koji je morao opravdati svoj posao i postao sam njegovom žrtvom.

Kraj 1980-ih vrijeme je kada se događaju turbulencije u komunističkoj Europi, a daju se naslutiti i promjene u Jugoslaviji. Kako ste Vi doživjeli 1989. godinu i koje su vaše ekspresije na nadolazeće vrijeme?

Vrlo su zanimljivi sami počeci. Recimo, dovoljno govori činjenica kako sam Tuđmana prvo vozio u njegovu automobilu, prije autiću, ako se ne varam bila je to mala Honda, a kasnije u autima *rent a car* poduzeća. Prije svega sam radio prema potrebi, obično u vrijeme putovanja, a kasnije kad su primijećena vozila oko njegove kuće, kuća se naime snimala i pratila, otada sam trajno boravio u Nazorovoj u Zagrebu. Bio sam smješten u sobi koja je bila blizu dvorišnoga izlaza 24 sata dnevno, tek sam povremeno odlazio obitelji. Kad je angažirana baraka u Savskoj, tad je u krugu zaštite bio veći broj ljudi, no i dalje sam ostao prva osoba uz još pet, šest odabranih momaka. Među njima je bio i Zdeslav Turić, koji je nažalost kasnije poginuo kod Zadra, s Mirom Barešićem. Na referentnu godinu nadovezuje se i nadolazeća 1990., kada je Zdravka Bušić došla iz Kanade i imenovana je tajnicom, tijekom koje Tuđman boravi i u vili Weiss te iznajmljenom objektu kod Mesićevih stuba iz kojega smo 30. svibnja 1990. krenuli na konstituirajuću sjednicu Hrvatskoga sabora. Nakon toga predsjednik seli u Visoku, na Banske dvore te nakon 8. listopada 1991. u vilu Zagorje na Pantovčaku. Dinamika dnevnih aktivnosti bila je zapanjujuća, ustajali smo u 6 sati, lijegali smo u 3 i tako gotovo svakoga dana. Predsjednik Tuđman, iako tada već u zlatnim godinama, bio je neumoran. Uz svaki ću odgovor rado navesti i manje poznate događaje iz toga vremena, recimo vrlo je zanimljiva priča o mojem boravku u njegovoj kući, toj sobi uz podrum, i dijela podruma koji je bio iznajmljen trgovcu dječjim igračkama iz Dubrave. Jednoga jutra oko 5 sati, u vrijeme kada su već počele prijetnje Tuđmanovoj sigurnosti, začuo sam neobične zvukove. Približio sam se dvorišnim vratima i kroz mali stakleni prozor primijetio čovjeka kako pokušava otključati vrata. Uzeo sam pištolj i na prepad otvorio vrata te stavio čovjeku pištolj na čelo. Čovjek je od straha kleknuo, primio sam ga za kosu i počeo vući prema sobi. Čovjek je počeo vikati, što je probudilo gospođu Tuđman

koja me je zaustavila i u panici kazala kako su zaboravili napomenuti da je podrum iznajmljen i da najmoprimac s vremena na vrijeme uđe u kuću kroz dvorišni ulaz kako bi došao do skladišta u podrumu.

Iz ranijih smo odgovora saznali kako je funkcionirala zaštita budućega predsjednika Tuđmana u vrijeme prije izbora, kada je njegova zaštita bila neosporni sigurnosni izazov s krimenom potencijalnoga neuspjeha, što je dodatna otežana okolnost za neposredne sudionike. Kako se nastavlja institucionalizacija zaštite šticećenih osoba u mladoj državi i s osobama koje nisu radile slične poslove do toga trenutka?

Prvi trenutci formiranja službenoga osiguranja šticećenih osoba dogodili su se netom nakon konstituiranja Hrvatskoga sabora jer su se tada javili i prvi sigurnosni izazovi vezani uz državne institucije. Osobno sam i prije konstituirajuće sjednice primio službenu iskaznicu tadašnjega Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove s kojom sam mogao zadužiti potrebno naoružanje i službeno vozilo, tada Volkswagen Golf 2. Definitivno se nazirao kraj Jugoslavije i bili je potrebno organizirati osiguranje osoba i objekata u nadolazećem vremenu. Sastanak koji je bio svojevrsna koordinacija organiziran je neposredno nakon konstituiranja Sabora, Perica Jukić i ja s jedne strane te Mato Laušić i Vjeko Brajević s druge strane, uz kratko prisustvo Stipe Mesića kao predsjednika republičkoga Izvršnoga vijeća. Nakon toga sastanka doveo sam ljude iz Bjelovara u koje sam imao povjerenje, a koji su trebali čuvati Sabor do proglašenja samostalnosti jer je ostao jedan zrakoprazan prostor od čina konstituiranja Sabora do proglašenja samostalnosti, međunarodnoga priznanja i slično, koji se može okarakterizirati kao vrijeme u iščekivanju do konačnoga formalno-pravnoga formiranja države u kojem smo se morali osloniti na ljude od osobnoga povjerenja, drugoga načina nije bilo. Drugim riječima, bilo je potrebno napraviti koordinaciju u svrhu zaštite šticećenih osoba i objekata, ali sad već na višoj razini od one s kojom smo započeli čuvajući Tuđmanovu kuću u Nazorovoj, a da pritom država tek stasa. To su prvi trenutci onoga što će kasnije postati Prvi hrvatski gardijski zbor.

Jednu anegdotu iz vremena suradnje Mate Laušića i Vas opisao je sam general Laušić u razgovoru za portal Direktno, a vezana je uz vaš zajednički angažman u zaštiti predsjednika pri odlasku u Beograd. Možete li opisati taj događaj?

Dana 25. siječnja 1991. tijekom izvanredne sjednice Sabora sazvanoga zbog potencijalnoga vojnoga udara JNA, a netom prije sastanka

predsjednika svih jugoslavenskih republika u Beogradu, predsjednik je zamoljen da odgodi put u Beograd, što on naravno nije učinio. Predsjednik, uz državno izaslanstvo, osiguranje i liječnika, poletio je sa zračne luke Pleso prema Beogradu. Iako je isprva bio predviđen sastanak u zgradi Predsjedništva Srbije, predsjednik Tuđman nakon toga je pozvan i na sastanak Predsjedništva SFRJ, što je bilo neočekivano i izvan poznatoga hodograma. Pri dolasku u Palatu Federacije predsjednik se uputio na sastanak, dok smo mi s ostalim članovima osiguranja ostalih predsjednika republika boravili u predvorju.

Među njima je, recimo, bio i Veselin Šljivančanin kao pripadnik osiguranja generala Veljka Kadijevića. Odjeven u civilno odijelo, ispod mantila sam imao kratku strojnicu Heckler&Koch, rezervni okvir i ručnu bombu. Iako pri dosadašnjim sličnim sastancima nismo imali neugodnih iskustava s osiguranjem drugih štićenih osoba, pa tako ni Srbije i Crne Gore, dapače, ovoga je puta usporedno s našim dolaskom prikazan poznati film o Martinu Špegelju „Šta je istina o naoružavanju terorističkih formacija HDZ-a u Hrvatskoj“ na državnoj televiziji. U tom istom trenutku u vrijeme dobacivanja i neugodnih izraza osiguranja srpskih predstavnika meni je na pod obložen kamenim pločicama ispao okvir iz naoružanja, što je proizvelo zvuk na koji su svi zanijemili i pogledali u mene. Vratio sam okvir gdje je i bio, što je dodatno napelo ionako napetu atmosferu. Pri povratku u Zagreb zrakoplov je zbog magle bio usmjeren u Ljubljanu, no predsjednik je tražio da sletimo u Zagreb. Pri slijetanju zbog izrazito jake magle pilot je sletio uz sam rub piste, zrakoplov se zarotirao pri udarcu u signal uz pistu i stao na travnjaku, na sreću bez posljedica.

Jedna od najvećih enigmi proizašlih iz vremena stvaranja Republike Hrvatske vezana je uz pokušaj atentata na Franju Tuđmana u Benkovcu. Svjedokom ste toga događaja i neposredni sudionik. Molim Vas opišite taj događaj.

U ožujku 1990. održan je predizborni skup u Benkovcu u sklopu predizbornih skupova po Dalmaciji. Noć smo proveli u Zadru i uputili smo se u Benkovac, već tada svjesni opasnosti. S nama je u automobilu bio i akademik Brozović. Skup je bio zaista mnogobrojan, održan je kod hotela u Benkovcu, ali koliko je god bilo simpatizera Hrvatske demokratske zajednice, gotovo je toliko bilo i Srba iz Benkovca i okolice. No najveći su problem predstavljali oficiri JNA koji su bili odjeveni u civilnu odjeću, ali su jako dobro znali što treba učiniti, što treba dovikivati i kako provocirati. Naguravali su nas i pritom pokazivali kako su ispod

odjeće naoružani. Kad je skup započeo nastala je galama, pogotovo u vrijeme govora Tuđmana kada su iz mase doletjela bačena jaja. U tom je trenutku došlo do kretanja skupa, razmaknula se masa i iz mase je istrčao čovjek s pištoljem, Čubrilović, okretao se prema skupu i probijao se prema Tuđmanu. Otišao sam od Tuđmana prema izgredniku, držao sam pištolj u rukama, ali okrenut prema tlu. Tada su dolazili trenutci koji se pamte, trebam li pucati ili ne. Do tada nismo na vlastitoj koži iskusili mogućnost toga izbora, tada se javljao taj strah od pucanja u čovjeka, to je bilo nama novo, kao i onima koji su bili s druge strane.

U tom je trenutku momak iz Bibinja izgrednika udario šakom u glavu, s njim je pao i pištolj, posegnuo sam za tim pištoljem i odmah ga predao Dragi Krpini. Tada pištolj nije bio bitan, već kontrola nad nastalom situacijom. Kasnije je, čini mi se, Šale pokazao taj pištolj, no nisam poveo računa o samom modelu. No ono u što sam siguran jest činjenica kako je pištolj bio, nazovimo ga pravi, a ne plinski, čini mi se Walther 7x65 ili češka zbrojovka, kažem, nisam tada vodio računa o modelu. Ako s odmakom od gotovo tri desetljeća analiziramo taj događaj, zbog čega bi itko tada nosio plinski pištolj, pogotovo jer je i sam Čubrilović mogao biti ubijen ili pak ući u sukob s nama. Ako imate takvu namjeru, a Čubrilović je sigurno imao, tad ne nosite plinski pištolj. Ono što je bio cilj demantija toga događaja je umanjeње toga pokušaja atentata i Tuđmana kao potencijalne žrtve. Usporedno s tim događajem iz mase su se čuli pucnjevi iz vatrenoga oružja „u zrak“, no kako su god unosila dodatni nemir i nesigurnost, mi smo u tom metežu krenuli prema hotelu na prednji ulaz i izašli na stražnji te nastavili prema Šibeniku na idući skup, po hodogramu, ali Tuđman je rekao da želi ići u Zagreb. Bili smo prljavi od spomenutih jaja, odjenuli smo rezervnu odjeću i uputili se prema Kninu. Rečeno nam je da nas pobunjenici čekaju na putu do Zagreba, da su ih vidjeli ljudi koji su se kretali od Zagreba prema Dalmaciji, dobio sam nekoliko pušaka za zaštitu, jednu pušku Winchester i jednu skraćenu sačmaricu, koliko se sjećam. Međutim, nisam išao uobičajenim putem prema Zagrebu, krenuo sam prema Kninu. Tuđman je ležao iza na jastucima pokriven dekom, pokušao je spavati, a s nama je u automobilu bio Ivan Tolj. Dakle, krenuo sam putem Strmica – Grahovo – Grmeč – Karlovac i u Strmici smo naišli na svatove. Veselili su se i pritom blokirali prometnicu. U tom trenutku automobilu je prišao čovjek sa šajkačom i kokardom, a kako sam pažljivo promatrao okruženje, primijetio sam da za pasom drži pištolj. No u ruci je imao bocu rakije, prišao je automobilu i ponudio me. Popio sam rakiju, nazdravio i

bez izgreda nastavio put. Zgodna anegdota vezana je uz drugi dan kada je Tuđman prisustvovao privatnom druženju u Hrvatskom zagorju. Tada je u opuštenoj atmosferi prepričavajući događaj u Benkovcu govorio sudionicima: „Da vidite kako moj Mile nazdravlja četnicima“.

Vratimo se na ustroj Prvoga hrvatskoga gardijskoga zbora na čijem ste čelu bili do smrti predsjednika Tuđmana. Možete li opisati, s obzirom na to da ste naveli početke službene uloge u zaštiti predsjednika, nastavak djelokruga te postrojbe, njezin ustroj, namjenu i kraj?

U međuvremenu od sastanka sa skupinom koja će kasnije biti zadužena za osiguranje predsjednika Tuđmana do samoga osnutka Prvoga hrvatskoga gardijskoga zbora organiziran je 1993. godine još jedan u nizu ključnih sastanaka na temu formiranja postrojbe za zaštitu šticećenih osoba. U razdoblju od samih početaka osiguranja Tuđmana do osnutka postrojbe zadužene za zaštitu, predsjednika je štitilo Ministarstvo unutarnjih poslova, tzv. šest odjela, međutim zbog objektivnih razloga i određenih sumnji zaštita šticećenih osoba prebačena je u Ministarstvo obrane. Tom su sastanku prisustvovali ministri Gojko Šušak i Ivan Jarnjak te pročelnik Vojnoga kabineta predsjednika Republike Hrvatske, tada brigadir Krešimir Kašpar, gdje je naređeno da se omogući formiranje odjela za zaštitu šticećenih osoba, odnosno da se osiguraju materijalna, kadrovska i financijska sredstva za takvu postrojbu. Po tom sam sastanku trebao donijeti prijedlog ustroja te postrojbe podređene samo njemu, čiji će dijelovi izvršavati zadaće zaštite, a dio će provoditi protokolarne radnje, projekta koji će kasnije postati Prvi hrvatski gardijski zbor. Radna verzija imena bila je zapravo divizija, bez ikakvih konotacija. Takvim se terminima tada raspolagalo, na što se Tuđman nasmijao i rekao kako će to biti priča o Prvoj plavoj diviziji. To je odbio i na kraju je odlučeno da će postrojba nositi naziv zdruga veličine pukovnije, odnosno da će, kao opasku na prijedlog ustroja, razraditi ustroj Prvoga gardijskoga zbora. Prva ideja bila je o postrojbi veličine brigade, kao udarna brigada ratne namjene te bojne koje bi djelovale u okviru specifičnih zadataka poput protokola, tzv. prvoga prstena, neposredne zaštite i sl. Na koncu je zbor bio naziv cjeline i u njemu zdruk definiran kao ratna postrojba te bojne namijenjene provedbi specifičnih zadaća. U okviru zbora ustrojena je eskadrila helikoptera, zrakoplovi vlade i predsjednika pripali su zrakoplovnoj skupini pod zapovjedništvom Amira Šehića, dok je oklop bio u okviru zdruga.

Možete li opisati Tuđmanovu osobnost, kakav je bio privatno, kakav ste odnos imali s njim s obzirom na to da ste surađivali od vremena ideje do na koncu realizacije projekta suverene i neovisne Republike Hrvatske?

Franjo Tuđman bio je vrlo skroman čovjek, o tome dovoljno govori ranije spomenuta mala Honda i iznajmljen podrum obiteljske kuće. No prije svega bio je, kako sam ranije naveo, neumoran, ali i neustrašiv. Odvažio se otići u Beograd uz svu silu potencijalno negativnih scenarija koje je svakodnevno slušao, nije bio prestrašen ni nakon benkovačkoga događaja, zaista je bio netipičan, a očito vođen idejom o samostalnoj i neovisnoj Hrvatskoj koju je smatrao, usudim se kazati, većom od sebe. Ne treba zaboraviti ni njegove posjete Hrvatskoj Kostajnici i Petrinji, ratom neposredno pogođenim područjima. Mogu reći da sam ga volio kao svojega oca, u mene je definitivno imao povjerenja jer smo zajedno krenuli od povoja, a završili u samostalnoj Hrvatskoj, moja je služba započela s njim, u trenutku njegove smrti ista je i završila. Kad se predsjednik razbolio, prognoze nisu bile obećavajuće usprkos liječenju svjetski renomiranih stručnjaka, no nije se naslućivao samo njegov kraj, bio je to kraj ere i njegove politike, ali i Hrvatske koju smo poznavali u vrijeme obrambenoga Domovinskoga rata. Kad je preminuo ničim izazvan, odnosno bez utjecaja drugih, spakirao sam svoje stvari i otišao iz Zagreba.